

CZU: 340.5:347.447.93

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.6563653>

STUDIUL COMPARAT AL DREPTULUI DE REVOCARE A CONTRACTELOR LA DISTANȚĂ

Violeta COJOCARU, Aliona CARA-RUSNAC

Universitatea de Stat din Moldova

În acest studiu va fi abordat dreptul de revocare a contractelor la distanță și a contractelor încheiate în afara spațiilor comerciale, drept care conferă posibilitatea încetării contractelor încheiate de subiecți în raporturile juridice civile la distanță (în format online), raporturi stabilite de către profesioniști și de consumatori. Vor fi cercetate avantajele dreptului de revocare și dezavantajele atât pentru vânzători, cât și pentru consumatori, în atenție fiind luate termenul de înaintare a dreptului de revocare, precum și efectele dreptului de revocare. Va fi pusă în discuție practica judiciară a Curții Europene, a instanțelor naționale, fiind cercetate chestiunile litigioase precum despăgubirile și cazurile în care este atribuit dreptul profesionistului de a le încasa, limitele și disputele ce apar între directivele europene și prevederile legislațiilor interne ale statelor membre, în comparație cu prevederile legislative existente pe teritoriul național. De asemenea, vor fi abordate termenele de prescripție și alte aspecte relevante. În final, vor fi formulate concluzii și recomandări vizavi de subiectul dreptului de revocare.

Cuvinte-cheie: revocare, contract la distanță, părți contractuale, client, consumator, directivă, despăgubire.

THE COMPARATIVE STUDY OF THE RIGHT OF WITHDRAWAL IN DISTANT CONTRACTS

This study researches the right of withdrawal from distance contracts, and contracts which gives the possibility of termination of contracts signed by subjects in distant relations (online format) by consumers. It discusses the advantages and disadvantages for both sellers and consumers, the time-limit of the right of withdrawal, the effects of the exercise of the right of withdrawal. The case-law of the Judicial Court of the EU will be called into question, with national courts investigating disputes such as compensation and cases in which a business is entitled to a claim, the limits and disputes that arise between European directives and the laws of the Member States, the existing legislative provisions on the national territory. Furthermore, the article covers the prescription period and other related aspects. Finally, we make conclusions and recommendations with regard to the right of withdrawal.

Keywords: withdraw, distant contract, contractual parties / sides, client, consumer, directive, compensation.

Introducere

În prezentul articol ne propunem să analizăm un compartiment important al încetării relațiilor contractuale încheiate între părți la distanță și în afara spațiilor comerciale, impedimentele existente în comparație cu contractele clasice încheiate în afara spațiului digital. Vom prezenta în plan comparativ aspectele legislative, aplicabilitatea normelor juridice ce reglementează relațiile de revocare și dreptul de revocare al părților în contractele la distanță, vor fi analizate calitatea subiecților și sfera de aplicare a acestui drept care se răsfrânge nu doar la dreptul consumatorilor, dar și la alte domenii. Vor fi analizate și cercetate efectele dreptului de revocare, impedimentele la care sunt expuse părțile, vom prezenta aspectele practice și teoretice de calculare a termenului de înaintare a dreptului de revocare a contractelor la distanță, drepturile și obligațiile profesionistului și ale consumatorului în cazul revocării, în final vom veni cu recomandări și concluzii.

Ținem să atenționăm că legislația civilă a suferit modificări, mai bine spus a fost uniformizată începând cu 01.03.2019, fiind detaliat explicate cazurile de calculare a termenului de revocare, definițiile de consumator și profesionist, drepturile și obligațiile acestora în cadrul revocării contractelor la distanță și a contractelor încheiate în afara spațiilor comerciale, contractele care cad sub incidența revocării și cele care sunt exceptate.

Metodele și materialele aplicate. La elaborarea prezentului studiu au fost utilizate surse teoretice și practice, fiind aplicată metoda istorică prin compararea și analiza aprofundată a reglementărilor legislative privind dreptul la revocare, evoluția acestuia prin prisma drepturilor consumatorului. A fost aplicată metoda comparativă, fiind asemănat și confruntate reglementările directivei europene și prevederile legislației autohtone privind dreptul de revocare a contractelor la distanță. În același rând, au fost analizate prevederile legislative ale Germaniei în comparație cu prevederile Republicii Moldova, fiind asemănătoare prevederile legislative care sunt bazate pe Directiva europeană nr.2011/83/UE din 25.10.2011 privind drepturile consumatorilor. Metodologia cercetării a inclus și date/cazuri din practica judiciară care demonstrează lacunele legislative ce duc la modificarea prevederilor legislative.

Noțiuni generale. Dreptul de revocare prevăzut de legislația în vigoare care este inspirată din *draft common frame of reference* (cadrul comun de referință pentru dreptul european al contractelor), directivele europene, mai este denumit și dreptul de renunțare. Terminologia folosită este diferită: de exemplu, în Marea Britanie este utilizat termenul *right of cancelation*, în directivele europene, precum și în DCFR este folosit termenul *right of withdrawal*, în Franța – *Faculté de dédit* (conform directivei *droit de retraction*), în România – drept de denunțare unilaterală (deși directiva utilizează *drept de retragere*) [1, p.376]. Termenul „revocare” are diferite semnificații. Din punct de vedere etimologic, revocare semnifică „acțiunea de a revoca și rezultatul ei; revocație; juridic – desfacerea unilaterală a unui act prin manifestarea de voință a persoanei care l-a făcut; act prin care organul de stat competent hotărăște încetarea calității sale de membru într-un organ ales; retragere de către alegători a mandatului încredințat unei persoane de a-i reprezenta în organele de conducere ale statului” [2].

În art.1013 din Codul civil al Republicii Moldova [3] (în continuare – CC RM) este prevăzută definiția noțiunii *contract la distanță*: orice contract negociat și încheiat între profesionist și consumator în cadrul unui sistem de vânzări sau de prestări de servicii la distanță organizat, fără prezența fizică simultană a profesionistului și a consumatorului, cu utilizarea exclusivă a unuia sau a mai multor mijloace de comunicare la distanță, până la și în momentul în care este încheiat contractul, inclusiv orice comandă făcută de consumator care produce efecte obligatorii asupra lui. În același articol este prevăzută și definiția *contractului negociat în afara spațiilor comerciale* încheiat la fel între consumator și profesionist, care trebuie să întrunească următoarele condiții: a) este încheiat în prezența fizică simultană a profesionistului și a consumatorului într-un loc care nu este spațiul comercial al profesionistului; b) oferta făcută pentru acest tip de contract s-a făcut în condițiile menționate în pct. a); c) este încheiat în spațiile comerciale ale profesionistului sau prin utilizarea mijloacelor de comunicare la distanță, imediat după ce consumatorul a fost abordat în mod individual și personal, într-un loc care nu este spațiul comercial al profesionistului, în prezența fizică simultană a acestuia și a consumatorului, cu excepția simplei distribuții a informației profesionale în apropiere de spațiile comerciale ale profesionistului; d) este încheiat în cursul unei deplasări organizate de profesionist în scopul sau urmărind efectul de a promova și a vinde consumatorului bunurile sau serviciile respective. În acest sens, legiuitorul a limitat definiția contractului la distanță la raportul juridic stabilit între profesionist și consumator, în cazurile de utilizare „exclusivă” a unuia sau a mai multor mijloace (tehnici) de comunicare la distanță, fiind stabilită perioada de până la încheierea contractului, inclusiv orice relații aferente acestora care au rezultat (impact) asupra consumatorului. Revocarea în calitate de instituție este utilizată inclusiv pentru revocarea ofertei (art.1031 CC RM) și revocarea donației pentru ingratitudine (art.1210 CC RM). Aceste instituții sunt diferite de dreptul de revocare al consumatorului prin scopul și finalitatea lor: în cazul revocării ofertei se indică condițiile revocării ofertei și condițiile când nu poate fi revocată oferta; în cazul revocării donației donatorul are dreptul să revoce dacă donatarul a atentat la viața donatorului sau a unei persoane apropiate acestuia, dacă se face vinovat de o altă faptă ilicită față de donator sau rudele acestuia. În cadrul acestui studiu ne axăm exclusiv pe cercetarea dreptului de revocare a ofertei în contractele încheiate în mediul online. În continuare vom discuta retrospectiv cu referire la cercetarea dreptului de revocare prin prisma prevederilor legislației civile de până la modificările din 01 martie 2019.

Autorul Vlada Calmîc, în articolul „*Revocarea contractului de vânzare la distanță*”, a analizat în plan comparativ reglementările legislative din Uniunea Europeană și din Republica Moldova cu referire la revocarea contractelor de vânzare la distanță, în vigoare în anul 2018, și anume – Codul civil al Republicii Moldova (de până la intrarea în vigoare a modificărilor Codului civil din 01.03.2019) și Legea nr.8 din 26.02.2016 privind drepturile consumatorilor la încheierea contractelor (abrogată prin Legea nr.133 din 15.11.2018). În acest sens, autoarea menționează că dreptul de revocare își trage originile din sistemele juridice naționale ale diverselor state, fiind specific dreptului european; ca exemplu aduce directivele emise între 1985 și 2011 care au introdus dreptul la revocare în anumite categorii de acte juridice (contracte), precum: contractele de asigurare de viață, contractele de time - sharing, contractele de vânzare la distanță a bunurilor și serviciilor și contractele de credit pentru consumatori. Autoarea s-a referit la termenul de revocare, care este aplicat atât ofertei, cât și acceptării ofertei, cu semnificația de retragere a manifestării de voință care a fost exercitată de ofertant sau acceptant în scopul încheierii unui contract. Deci, revocarea este aplicată pentru retragerea (revocarea) unei manifestări de voință în vederea încheierii unui contract, deși autoarea s-a axat mai mult pe revocarea contractului de vânzare-cumpărare la distanță. Astfel, a fost menționat dreptul de revocare în termen de 14 (paisprezece)

zile calendaristice care poate fi exercitat de consumator, fără justificare și fără a suporta costuri suplimentare decât cele prevăzute expres de lege. În cadrul cercetării sale, Vlada Calmîc a prezentat principiile efectului actului juridic, precum: principiul forței obligatorii, principiul irevocabilității și principiul relativității, prezentând dreptul de revocare ca fiind o excepție de la principiul irevocabilității actului juridic încheiat. Autoarea s-a expus asupra dezavantajelor și avantajelor dreptului de revocare atât pentru consumator, ce constau din protejerea consumatorului de la tactici de vânzări agresive, încurajarea consumatorilor de a comanda produse la distanță, încurajarea consumatorilor de a utiliza internetul, cât și pentru comerciant: crearea stării de încredere din partea consumatorului față de vânzător, și anume – de a comanda produsele online și de a le returna în cazul în care nu dorește să le păstreze sau din alte motive. În final autoarea a venit cu concluzii și recomandări [4, p.22-27].

Directivele europene ce reglementează drepturile consumatorilor sunt: Directiva 2011/83/UE din 25.10.2011 privind drepturile consumatorilor, de modificare a Directivei 93/13/CEE a Consiliului și a Directivei 1999/44/CE a Parlamentului European și a Consiliului și de abrogare a Directivei 85/577/CEE a Consiliului și a Directivei 97/7/CE a Parlamentului European și a Consiliului, care prevede normele standard privind domeniile comune ale contractelor la distanță și ale contractelor negociate în afara spațiilor comerciale. Astfel, s-a renunțat la reglementarea abordării minime și permiterea tuturor statelor membre să mențină și să adopte norme la nivel național, inclusiv aspectele de protecție a consumatorului față de acțiunile profesionistului și competitivitatea întreprinderilor, fiind asigurat în același timp și principiul subsidiarității [5, p.1-2]. Totodată, a fost specificat și dreptul de revocare a contractului la distanță și a contractului încheiat în afara spațiilor comerciale, prevederi ce vor fi analizate în continuare.

Luând în considerare că piața internă europeană a fost creată în vederea cuprinderii unui spațiu fără frontiere, contractele la distanță și contractele încheiate în afara spațiilor comerciale sunt un catalizator puternic pentru fortificarea pieței interne europene, cu toate că sunt bariere în vederea dezvoltării vânzărilor la distanță, precum: reglementările interne ale statelor membre de protecție a consumatorilor, care prevăd norme mai stricte decât prevederile directivelor europene (spre exemplu, în Franța este prevăzut un termen de revocare de șapte zile acordat consumatorului). Tot în același sens sunt prezente și unele impedimente care se întâlnesc în țările membre sau non-membre, precum geoblocarea (blocarea geografică a consumatorilor). Geoblocarea este interzisă, fiind calificată ca o practică discriminatorie care îi restricționează pe consumatori să acceseze produse pe site-urile altor state membre ale Uniunii Europene. Există și alte impedimente și probleme tehnice ce pot apărea în dependență de specificul contractului încheiat și platformele selectate de consumatori. Astfel, prin utilizarea mijloacelor tehnice la exercitarea dreptului de revocare rămâne istoricul informației, care practic este imposibil de eradiat (precum ar fi în cazul contractelor inteligente – *smart contract*), mai ales luând în considerare cazul contractelor inteligente bazate pe sistemele blockchain sau fintech care sunt practic imposibil de revocat în sensul tehnic.

Subiecții. Articolul 3 CC RM reglementează noțiunile de consumator și profesionist, aceste definiții fiind bazate pe prevederile Directivei europene nr.2011/83/UE din 25.10.2011 privind drepturile consumatorilor. Astfel, profesionist este considerat orice persoană fizică sau juridică de drept public sau drept privat, care în cadrul unui raport juridic civil acționează în scopuri de întreprinzător sau activitate profesională, chiar dacă persoana nu are scopul de a obține profit din activitatea preconizată [3].

În calitate de consumator este considerată orice persoană fizică care acționează în afara activității sale comerciale, a afacerii, meseriei sau profesiei. În unele cazuri când contractele au scop dublu: scop parțial comercial și scop parțial aflat în afara acestuia (scopul comercial fiind limitat), atunci această persoană de asemenea urmează să fie catalogată drept consumator [4, p.4].

Termenul de înaintare și de exercitare a drepturilor părților de revocare începe din momentul înaintării revocării de către întreprinzător a consumatorului; acest moment poate coincide cu încheierea contractului sau poate fi ulterior [1, p.380]. În scopul în care profesionistul notifică despre exercitarea dreptului de revocare, acesta are posibilitatea de a prezenta consumatorului un formular standard, profesionistul este de asemenea în drept de a înainta o notificare neechivocă în care își exprimă decizia de revocare a contractului (art.1062 alin.(1), (2) CC RM). Profesionistul este în drept să acorde consumatorului alte posibilități de revocare, precum opțiunea de a completa și transmite pe pagina web a profesionistului un formular sau o altă declarație neechivocă. În cazurile enunțate profesionistul trebuie să comunice consumatorului, fără întârziere, pe un suport durabil confirmarea de primire. În continuare vom invoca cazurile prevăzute în jurisprudența

Uniunii Europene privind despăgubirile prevăzute/neprevăzute de folosire a bunului în cadrul termenului de revocare invocat (hotărârea din 03 septembrie 2009, Messner (C-489/07, EU:C:2009:502)). Totuși, legislația națională prevede expres că profesionistul nu este obligat să restituie costurile suplimentare în cazul în care consumatorul a ales un alt mod de livrare decât cel standard oferit de profesionist și în cazul în care profesionistul poate suspenda achitarea bunului de către consumator până la recepționarea acestuia (art.1063 alin.(1), (2) CC RM).

Cu referire la drepturile și obligațiile consumatorului, atestăm o gamă mai largă reieșind din poziția vulnerabilă a acestuia vizavi de poziția profesionistului. În acest sens, art.1064 alin.(1)-(9) CC RM prevede o serie de obligații atribuite consumatorului, precum: în cazul survenirii unui caz de revocare, consumatorul are obligația de a transmite bunul profesionistului sau unei alte persoane autorizate în cadrul termenului de paisprezece zile din momentul informării profesionistului cu privire la revocarea contractului; termenul este considerat respectat dacă bunurile sunt trimise înapoi înainte de expirarea termenului de paisprezece zile. Costurile care sunt suportate de consumator sunt strict cele legate direct de transmiterea înapoi a bunului, cu excepția cazului când profesionistul își asumă obligația de preluare a bunului. La alin.(3) art.1064 CC RM se prevede obligația profesionistului de a prelua comanda în cazul revocării dacă contractul se încheie în momentul livrării bunului și dacă bunul nu poate fi restituit prin poștă. Poate fi cazul când profesionistul a corespondat cu consumatorul prin intermediul rețelei de socializare Facebook și, respectiv, consumatorul a comandat bunul, iar profesionistul i-a livrat bunul prin intermediul curierului. Ulterior, l-a examinat bunul livrat, consumatorului nu i-a plăcut modelul sau mărimea nu a fost potrivită; prin aceeași rețea el contactează profesionistul și exercită decizia de revocare, respectiv profesionistul preia bunul prin intermediul curierului (de exemplu, compania Georgette). Un alt exemplu este platforma elefant.md, care oferă consumatorului posibilitatea de a face comanda pe platforma sa; tot pe aceeași platformă este exercitat dreptul la revocare de către consumator, sau, de exemplu, prin intermediul contactării prin telefon a reprezentantului și, respectiv, se organizează livrarea bunului prin intermediul curierului profesionistului. Sunt platforme care oferă posibilitatea închirierii, cum ar fi platforma www.booking.com, care, de fapt, e mai mult o platformă de intermediere de servicii dintre cei care oferă spații în chirie și cei care doresc să închirieze; în cazul apariției unor conflicte dintre locatori și locatari intervine nemijlocit managementul platformei în vederea soluționării problemei, acesta având și dreptul de a aplica anumite sancțiuni utilizatorului platformei, inclusiv prin retragerea dreptului de a fi în continuare utilizator al platformei, fie prin aplicarea anumitor penalități.

În continuare vom analiza modele de formulare de revocare standardizate (tipizate) care sunt utilizate pe teritoriul Republicii Moldova. Conform prevederilor art.33 al Legii nr.91 din 29.05.2014 privind semnătura electronică și documentul electronic, I.P. Serviciul Tehnologia Informației și Securitatea Cibernetică, în calitate de prestator de servicii de certificare, creează certificatul cheii publice, suspendă/restabilește valabilitatea acestuia sau revocă în baza unei cereri. Este prevăzut că modelul de cerere completat se transmite pe e-mailul oferit de prestator sau se prezintă fizic de către persoană [6].

Compania ÎM Moldcell SA oferă model de formular standard de revocare a contractului la distanță. În cadrul acestui formular este inclus destinatarul, de la cine este adresat formularul (numele consumatorului, adresa consumatorului, semnătura consumatorului în cazul prezentării formularului pe hârtie), denumirea produselor/prestarea serviciilor pentru care se solicită revocarea [7]. Formularul standard de revocare a contractului la distanță sau a contractului negociat în afara spațiilor comerciale este inclus în Anexa nr.6 la Legea nr.1125 din 13.06.2002 pentru punerea în aplicare a Codului civil al Republicii Moldova [8].

Termenul. Codul civil german prevede, în art.356 alin.(3), termenul (perioada) de retragere care nu începe înainte ca comerciantul să informeze consumatorul conform prevederilor art.246 secț.1 alin.(2). Dreptul de retragere expiră în cel mult douăsprezece luni și respectiv, este încă o perioadă de paisprezece zile; procedura de începere a calculării termenului este prevăzută în secț.2 art.355 din Codul civil german [9].

Conform art.1060 alin.(1) lit.a) – f) CC RM, termenul general de revocare este de 14 zile și începe să curgă în următoarele cazuri: în cazul contractelor de prestări servicii, din ziua care urmează datei încheierii contractului; în cazul contractelor de vânzare-cumpărare, din ziua în care consumatorul sau un terț, altul decât transportatorul și care este indicat de consumator, intră în posesia fizică a bunurilor sau obține controlul asupra bunurilor; în cazul în care consumatorul comandă printr-o singură comandă bunuri multiple ce vor fi livrate separat, din ziua în care consumatorul sau un terț, altul decât transportatorul, și care este indicat de consu-

mator, a primit ultimul bun; în cazul livrării unui bun în mai multe loturi separat, atunci când consumatorul sau un alt terț, nefiind transportator, indicat de consumator, au primit ultima piesă a bunului; în cazul contractelor de livrare periodică a bunurilor pe o perioadă determinată de timp, din ziua în care consumatorul sau un terț, altul decât transportatorul și care este indicat de consumator, intră în posesia fizică a primului bun; în cazul contractelor de furnizare a serviciilor publice de alimentare cu apă și de canalizare, al contractelor de furnizare a gazelor naturale, a energiei electrice, atunci când acestea nu prevăd vânzarea într-un volum limitat sau într-o cantitate prestabilită, al contractelor de furnizare a energiei termice sau de furnizare de conținuturi digitale care nu sunt livrate pe un suport material – de la data încheierii contractului. Legiuitorul a prevăzut o excepție de la regula trecerii exercitării dreptului de revocare asupra bunurilor în contractul de vânzare-cumpărare din momentul transmiterii fizice a acestuia. Astfel, dreptul de revocare poate fi exercitat înainte de a intra bunul în posesie fizică. Părțile nu sunt împiedicate să-și exercite obligațiile în cadrul termenului invocat pentru exercitarea dreptului de revocare. În cazul comandării unui bun complex (bunuri multiple), consumatorul poate să revoce contractul integral, decât dacă nu este prevăzut altceva de contract [3]. În practica din alte state (spre exemplu, Germania, Franța, Olanda) unii profesioniști oferă posibilitatea revocării într-un termen mai mare de 14 zile calendaristice, uneori ajungând și la 30 și la 60 de zile calendaristice. Considerăm oportun de a extinde termenul de revocare de la 14 zile calendaristice la 30 de zile calendaristice, reieșind din specificul contractelor la distanță, mai ales în cazul când consumatorii nu se află în statul unde a fost făcută comanda, și, desigur, luând în considerare faptul că recent am fost martori ai unei perioade dificile precum pandemia, securitatea statelor legată de conflictele dintre state și alte cazuri în care consumatorul ar putea fi în dificultate de a revoca contractul în termen. Articolul 1061 CC RM prevede dreptul de revocare în cadrul omisiunii informațiilor, acestea nefiind transmise de către profesionist; astfel, termenul de revocare începe a fi calculat de la 12 luni din momentul încheierii contractului, dar înainte de expirarea termenului de revocare în cazul transmiterii informației și de la 12 luni din momentul prevăzut de art.1054 CC RM (dreptul de revocare începe din momentul încheierii contractului și este un termen de 14 zile din momentul încheierii pentru revocarea contractului) și de art.1060 CC RM (termenul de 14 zile începe să curgă în dependență de tipul de contract încheiat), respectiv, termenul de 14 zile calendaristice din momentul în care consumatorul primește informația omisă de către profesionist.

Cadrul comun de referință pentru dreptul european al contractelor (Draft Common Frame of Reference) în capitolul 5 prevede dreptul de revocare. Astfel, sunt prevăzute reglementări comparative ale legislațiilor interne ale statelor membre și racordarea acestora la prevederile legislației Uniunii Europene. Capitolul dat reglementează prevederile care se aplică la categoriile de contracte, inclusiv business, cu toate că majoritatea se referă la cele de consum. Motivul fiind că dreptul de revocare nu se reduce doar la contractele din domeniul protecției consumatorilor. Cu toate că dreptul de revocare a apărut în acest domeniu de protecție al consumatorului ca fiind o parte dezavantajată la încheierea contractului [10, p.373]. Dreptul de revocare, în comparație cu alte instituții ale terminării contractelor și cu alte drepturi ce reies din contract, este specificat ca fiind un capitol dedicat dreptului consumatorului de a exercita așa-zisa perioadă de retragere și pentru a obține informația. Partea îndreptățită să ceară dreptul de revocare poate exercita dreptul de revocare fără a invoca neexecutarea obligațiilor de către cealaltă parte. Spre deosebire de încetarea clasică a contractului, principiul aplicabil revocării este mai degrabă o posibilitate a părților de a-și exercita dreptul fără a invoca motivul, atât timp cât condițiile cerute pentru ambele părți sunt îndeplinite [*Ibidem*, p.376]. Tot în cadrul acestui capitol sunt prevăzute condițiile impuse notificării, în care este specificat că notificarea nu presupune un anumit format, doar că trebuie să fie clară; cu toate acestea, este lăsată o posibilitate a statelor de a formaliza notificarea prin legislațiile lor interne [*Ibidem*, p.379]. Un moment important este aducerea la cunoștință a notificării. Spre exemplu, legislația Spaniei reglementează că „dreptul de revocare este de asemenea valid dacă este exercitat verbal în cadrul unei perioade de șapte zile, în special când comerciantul nu a exercitat obligația sa de a prezenta un formular standard de revocare” [*Ibidem*, p.380]. În cadrul DCFR sunt reglementate și termenul de revocare (despre care am enunțat anterior), începutul și sfârșitul perioadei de revocare, făcându-se referire la regulile de livrare/transmitere a notificării și ajungerii acesteia la destinație, fiind prevăzut și riscul pierderii notificării de revocare/retragere. Considerăm că acest aspect necesită a fi reglementat mai detaliat și în legislația Republicii Moldova. De fapt, livrarea/transmiterea este strâns legată și de obligația profesionistului de a informa consumatorul într-un limbaj lizibil, notificarea ce prevede dreptul la revocare fiind clară. Spre exemplu, în Germania este prevăzut că vânzătorul trebuie să informeze conform formularului standard prevăzut de legiuitor (Regulation on

duties to supply information in civil law – Regulamentul privind obligația de a furniza informație în dreptul civil); informația nu este obligator să fie în scris, poate fi furnizată prin e-mail, fax, CD-ROM. Totuși, Directiva 97/47/EC prevede obligația profesionistului de a furniza informația în scris, aceasta fiind calificată ca o normă contrară prevederilor europene (Kelp, Timesharing-Vertrage, 63, Mankowski, VuR 2001, 364) [*Ibidem*, p.230].

Modificările legislative ale Codului civil, altfel spus, uniformizarea reglementărilor cu privire la dreptul de revocare a contractelor la distanță sau a contractelor încheiate în afara spațiilor comerciale, au fost examinate și pe pagina bizlaw, fiind listate prevederile legislative ale Codului civil, și anume: cu referire la definiția contractului la distanță, condițiile contractului negociat în afara spațiilor comerciale, calcularea termenului de revocare, responsabilitățile părților, contractele cărora nu li se aplică prevederile capitolului menționat, dreptul la despăgubire al profesionistului [11].

În lucrarea colectivă „Drept civil. Teoria generală a obligațiilor”, Octavian Cazac a examinat în Capitolul 6: excepțiile de la forța obligatorie a contractului, domeniul de aplicare a revocării contractului, cazurile de revocare a contractului, excepțiile de la revocarea contractului, cazurile de revocare prevăzute de dreptul european. El s-a expus asupra tipurilor de contract, precum: contractele la distanță, contractele privind dreptul de folosință a bunurilor pe durată determinată, așa numitele time-share, asupra modului de funcționare a revocării contractului, a abordat cerințele cu privire la notificarea dreptului de revocare, mecanismele de revocare, formele de revocare, dreptul de restituire ca o varietate a revocării contractului, efectele juridice ale revocării și teoria retractării consimțământului consumatorului [1, p.375-387]. Ținem să atenționăm că autorul a examinat etapă cu etapă dreptul de revocare al consumatorului prin prisma prevederilor legislației în vigoare de până la modificările operate în Codul civil al Republicii Moldova din 01.03.2019, dar și a directivelor europene, fiind un studiu amplu asupra revocării și excepțiilor acesteia.

Domeniul de aplicare. Codul civil al Republicii Moldova prevede dreptul de revocare a contractului la distanță și în afara spațiilor comerciale (secțiunea 2 a Capitolului IV, art.1059-1065). Această secțiune se aplică raporturilor juridice stabilite între consumator și profesionist; în ea se prevede posibilitatea de revocare în cazul contractelor la distanță și al contractelor negociate în afara spațiilor comerciale, cu excepția celor care sunt exceptate de la aplicarea acestor prevederi, și anume – a celor prevăzute la alin.(2) art.1018, cum ar fi: contractele de prestare a unor servicii sociale, inclusiv de cazare socială, de îngrijire a copiilor și de susținere a familiilor și a persoanelor în scopul depășirii unor situații de dificultate, contractele având ca obiect serviciile de sănătate orientate spre nevoile populației de ocrotire și recuperare a sănătății, contractele ce au ca obiect jocurile de noroc, contractele privind serviciile financiare, cu excepția celor prevăzute de art.1058 CC RM.

Conform prevederilor art.1065 CC RM, contractele exceptate de la revocare sunt: contractele de servicii financiare din considerentul specificului acestor servicii, mai ales în cazul fluctuațiilor financiare, care pot avea loc pe parcursul termenului de revocare când nu pot fi controlate de profesionist și, din punctul de vedere al riscului ce poate apărea, nu cad în vina profesionistului; contractele de prestări servicii după executarea completă a serviciilor, dacă executarea a început cu acordul prealabil expres al consumatorului și după ce acesta a confirmat că a luat cunoștință de faptul că își va pierde dreptul la revocare odată cu executarea completă a contractului de către profesionist; contractele de furnizare de bunuri care nu sunt prefabricate, fiind realizate pe baza opțiunilor individuale sau a deciziei consumatorului ori personalizate în mod clar; contractele de furnizare de bunuri care sunt susceptibile a se deteriora sau expira rapid; contractele de furnizare de bunuri sigilate, care nu pot fi returnate din motive de protecție a sănătății sau din motive de igienă și care au fost desigilate de consumator și alte contracte prevăzute de art.1065 CC RM.

Codul civil german prevede dreptul de revocare a contractelor la distanță în art.356 alin.(1)-(5); în el se prevede același termen de revocare de 14 zile calendaristice [9], spre deosebire de legislația franceză, care prevede un termen de revocare de 7 zile calendaristice. În Polonia sunt prevăzute 10 zile de revocare; în multe state, precum Republica Cehă, Danemarca, Estonia, Finlanda, Portugalia, este prevăzută o perioadă de revocare de 15 zile [10, p.388].

La alin.(2) art.1062 CC RM se prevede un formular de revocare, folosit de companii drept exemplu pentru revocare în cazul exprimării consimțământului de revocare a contractului încheiat la distanță sau în afara spațiilor comerciale. Legislația civilă germană prevede perioada de retragere și calculul termenului în caz de vânzare de bunuri de larg consum: începe din momentul în care consumatorul a comandat mai multe bunuri în cadrul unei singure comenzi și bunurile sunt livrate separat, imediat ce consumatorul sau un terț desemnat de consumator, respectivul terț nefiind transportator, a primit ultimul dintre bunuri; în contextul în care

consumatorul sau un terț desemnat, nefiind transportator, a primit comanda în mai multe etape, se calculează din momentul în care consumatorul primește ultima comandă (bun); în cazul livrării regulate a bunurilor într-o perioadă de timp, imediat ce consumatorul sau un terț, nefiind transportator, a primit bunul.

Autorii Omri Ben-Shahar și Eric A. Posner, în cercetarea lor cu denumirea *The right to withdraw in contract law (Dreptul de a revoca în dreptul contractului)*, menționează că legislația europeană prevede posibilitatea consumatorului să revoce în cadrul unor contracte de vânzare de bunuri și servicii, ceea ce dreptul american, cu anumite excepții, nu prevede. Totuși, în Statele Unite deseori este prevăzut de contract că consumatorul are dreptul să returneze bunul [12].

Despăgubirea. În practica judiciară a Curții de Justiție a Uniunii Europene (hotărârea din 03 septembrie 2009, Messner (C-489/07, EU:C:2009:502)) a fost examinat cazul Messner (o consumatoare din Germania), în care au apărut chestiuni cu referire la despăgubire pentru folosirea bunului achiziționat prin internet în cadrul termenului dintre momentul dobândirii bunului și momentul în care consumatoarea solicita retractarea. Consumatoarea invocă inițial pretenția de a i se înlătura gratuit bunului un defect apărut la opt luni după achiziție și, respectiv, utilizarea unui calculator portativ achiziționat online. Ulterior a invocat revocarea contractului de vânzare în schimbul unei rambursări concomitente. Aceasta a argumentat că a respectat termenele prevăzute de *Bürgerliches Gesetzbuch* (Codul civil german), în măsura în care ea nu primise informația prevăzută de prevederile acestui cod privind începutul curgerii termenului de retractare. Doamna Messner a reclamat în fața *Amstgericht Lahr* (Tribunalul districtual din Lahr, Germania) suma de 278 euro. Pârâtul (vanzătorul) a obiectat motivând că, de fapt, Doamna Messner îi datora o despăgubire de aproape opt luni pentru utilizarea bunului procurat (computerul portabil). Curtea Europeană a decis, conform prevederilor art.6 alin.(1) a doua teză și alin.(2) din Directiva 97/7/CE, că, în pofida faptului că legislația națională reglementează posibilitatea de a solicita de la consumator o despăgubire pentru folosirea bunului dobândit printr-un contract la distanță, luând în calcul faptul că acesta și-a respectat dreptul de retractare în termenele prevăzute, aceasta contravine scopului și normelor stabilite de apărare a consumatorului. Curtea a reiterat că, în cazul în care consumatorul ar fi obligat să plătească o astfel de despăgubire pentru posesia și folosința calculatorului în termenele prevăzute de retractare, aceasta ar fi contrară cu prevederile art.6 alin.(1) a doua teză și alin.(2) din Directiva 97/7/CE și ar limita (priva) consumatorul de posibilitatea de a aplica în plină deplinătate libertatea și fără nicio presiune a termenului de reflecție care este oferit potrivit Directivei 97/7/CE. În același sens, Înalta Curte a statuat că dreptul de retractare ar fi afectat dacă consumatorul ar urma plata unei despăgubiri ca urmare a simplei împrejurări de a fi examinat și testat bunul. Condiționarea dreptului de retractare de la plata unei despăgubiri ar știrbi din integritatea acestui drept, adică ar afecta dreptul consumatorului de a retracta în termenul stabilit. Totuși, o despăgubire ar fi posibil de încasat în cazul folosirii bunului de către consumator cu rea-credință, contrar scopurilor acestuia sau îmbogățirii fără justă cauză [13].

Conform art.1064 alin.(4) CC RM, consumatorul este responsabil doar în ceea ce privește diminuarea valorii bunurilor ce rezultă din manipularea acestora, alta decât cea necesară pentru determinarea naturii, caracteristicilor și modului de funcționare a bunurilor. Pentru a stabili natura, caracteristicile și modul de funcționare ale bunului, consumatorul este obligat să-l mănuiască și să-l inspecteze cu grija necesară, în același mod în care i s-ar permite să o facă într-un spațiu comercial. Determinarea modului de funcționare a bunului nu presupune stabilirea faptului că bunul este lipsit de orice vicii materiale. Deteriorarea ambalajului prin simpla deschidere a acestuia nu servește temei pentru despăgubire dacă bunuri similare sunt expuse în mod obișnuit fără ambalaj în spațiile comerciale ale profesionistului.

Autorii Dorin Cimil și Inessa Poiras au analizat motivele rezoluțiunii, rezilierii și revocării contractelor civile, au cercetat aspectele rezilierii și în comparație cu celelalte instituții, precum sunt rezoluțiunea și revocarea [14, p.28].

Concluzii și recomandări

Dreptul de revocare a contractului este un mecanism eficient care acordă părții dezavantajate dreptul să retracteze contractul, să îl revoce în cazul contractelor în care părțile nu sunt în posibilitatea de a examina marfa și particularitățile acesteia. Analizând prevederile legislației în vigoare, practica și opiniile doctrinarilor am ajuns la concluzia că dreptul de revocare a contractelor la distanță și a contractelor încheiate în afara spațiilor comerciale necesită unele ajustări reieșind din specificul acestora, după cum urmează:

1. Recomandăm să fie majorat termenul de revocare de la 14 zile la 30 de zile, reieșind din argumentele expuse anterior, dar mai ales ținând cont de specificul perioadei dificile prin care am trecut și în care suntem astăzi.

2. O altă problemă identificată este revocarea contractului la distanță prin utilizarea mijloacelor tehnice, informația rămâne în istoric și astfel fiind practic imposibil de șters, mai ales în contractele bazate pe sistemele blockchain și fintech.
3. În cadrul DCFR se face referire și la regulile de livrare/transmitere a notificării și ajungerii acesteia la destinatar, fiind prevăzut și riscul pierderii notificării de revocare/retragere. Considerăm că acest aspect urmează a fi reglementat mai detaliat în legislația Republicii Moldova.
4. Problema existentă sunt informațiile limitate transmise din partea profesioniștilor reieșind din specificul pieței contractelor la distanță din Republica Moldova, care este, în primul rând, la început de cale și, în al doilea rând, este destul de mică comparativ cu alte piețe. Astfel, consumatorii noștri primesc un minim de informații comparativ cu consumatorii din Statele Unite ale Americii sau din statele membre ale Uniunii Europene, cu toate că legislația noastră este practic identică, sau chiar mai bogată comparativ, de exemplu, cu cea din SUA. Considerăm că necesită a fi reglementată informarea obligatorie a consumatorilor în ce privește drepturile acestora în contractele la distanță, ridicată cultura juridică a populației anume în cadrul acestor contracte și, cu precădere, despre specificul dreptului de revocare, reglementările acestuia, care trebuie aduse la cunoștință persoanelor implicate în astfel de contracte (părți contractante).

Referințe:

1. BAIES, S. et al. *Drept civil. Teoria Generală a Obligațiilor*. Chișinău: Tipografia Centrală, 2015. ISBN 978-9975-53-458-1
2. Dicționar explicativ al limbii române <https://www.dex.md/definitie/revocare> [Accesat: 20.02.2022]
3. Codul civil al Republicii Moldova. Legea nr.1107-XV din 06.06.2002, modificări operate prin Legea nr.133 din 18.12.2018, în vigoare din 01.03.2019.
4. CALMÎC, V. *Revocarea contractelor de vânzare la distanță*, p.22-27, https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/22-27.pdf [Accesat: 20.02.2022]
5. Directiva 2011/83/UE din 25 octombrie 2011 privind drepturile consumatorilor, de modificare a Directivei 93/13/CEE a Consiliului și a Directivei 1999/44/CE a Parlamentului European și a Consiliului și de abrogare a Directivei 85/577/CEE a Consiliului și a Directivei 97/7/CE a Parlamentului European și a Consiliului https://www.engie.ro/wp-content/uploads/2016/08/Directiva-2011_83_UE-.pdf [Accesat: 20.02.2022]
6. Legea nr.91 din 29.05.2014 privind semnătura electronică și documentul electronic <https://semnatura.md/revocare/> [Accesat: 01.03.2022]
7. Formularul standard de revocare a contractului la distanță <https://www.moldcell.md/files/Polices/Formular%20Revocare.pdf> [Accesat: 01.03.2022]
8. Anexa nr.6 la Legea nr.1125 din 13.06.2002 pentru punerea în aplicare a Codului civil al Republicii Moldova.
9. Cod civil german, https://www.gesetze-im-internet.de/englisch_bgb/englisch_bgb.html [Accesat: 28.02.2022]
10. Draft Common Frame of Reference EUR-Lex-0904_4-EN-EUR-Lex [Accesat: 20.02.2022]
11. Dreptul de revocare a contractului la distanță sau a contractului negociat în afara spațiilor comerciale <https://bizlaw.md/dreptul-de-revocare-a-contractului-la-distanța-sau-a-contractului-negociat-in-afara-spațiilor-comerciale> [Accesat: 20.02.2022]
12. BEN-SHAHAR, O., POSNER, E.A. *The right to withdraw in contract law*, <https://www.jstor.org/stable/10.1086/65843> [Accesat: 28.02.2022]
13. Curtea de Justiție a Uniunii Europene, Direcția Cercetare și Documentare, Comerțul electronic și obligațiile contractuale, https://curia.europa.eu/jcms/upload/docs/application/pdf/2019-06/fiche_thematique_-commerce_electronique_et_obligations_contractuelles_-_ro.pdf [Accesat: 01.03.2022].
14. CIMIL, D., POIRAS, I. Rezoluțiunea, rezilierea și revocarea contractelor civile. În: *Revista Națională de Drept*, 2004, nr.5, p.28.

Date despre autori:

Violeta COJOCARU, doctor habilitat în drept, profesor universitar, prorector Management Instituțional, Universitatea de Stat din Moldova.

E-mail: violetacojocar@usm.md

Aliona CARA-RUSNAC, doctor în drept, conferențiar universitar, Facultatea de Drept, Universitatea de Stat din Moldova.

E-mail: cara_aliona@yahoo.com

ORCID: 0000-0002-2026-2206

Prezentat la 15.03.2022